

Julkaisuvapaa 11.9.2018 klo 10.00

Taloussennuste 2018–2019

Maltillistuva nousukausi poistaa työttömyyttä yllättävään tahtiin

Työllisyyskehitys eriytyy ikäryhmittäin

ENNUSTERYHMÄ

Hannu Karhunen
Ilkka Kiema
Miia Korhonen
Sakari Lähdemäki
Terhi Maczulskij
Aila Mustonen
Elina Pylkkänen
Heikki Taimio

LISÄTIETOJA

Ilkka Kiema
Ennustepäällikkö
(09) 2535 7304
ilkka.kiema@labour.fi

www.labour.fi

PALKANSAAJIEN TUTKIMUSLAITOS

Talousennuste vuosille 2018–2019

Maltillistuva nousukausi poistaa työttömyyttä yllättävään tahtiin

Työllisyyskehitys eriytyy ikäryhmittäin

Noususuhdanne maltillistuu mutta jatkuu. Viennin kasvu jää kuluvana vuonna viime vuoden huippulukemista, mutta ensi vuonna viennin kasvu nopeutuu jälleen jonkin verran. Ripeästi alentunut työttömyysaste jatkaa pienenemistään. Pidemmän tähtäimen työllisyyskehityksen ikäryhmittäinen tarkastelu paljastaa, että myönteinen työllisyyskehitys on painottunut yhtäältä nuorimpiin ja toisaalta ikääntyneisiin työntekijöihin, sen sijaan 25–34-vuotiaiden miesten työllisyys alenee. Valtion budjettipolitiikka on suhdanetilanteeseen nähden liian elyttävää.

LISÄTIETOJA

Ennustepäällikkö Ilkka Kiema
(09) 2535 7304
ilkka.kiema@labour.fi

www.labour.fi

- » Noususuhdanne jatkuu Suomessa maailmantalouden kasvun hidastumisesta huolimatta
- » Työllisyyskehitys on ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan eriytyneenä
- » Valtion budjettipolitiikka on turhan elyttävää
- » Välittömien verojen alennusten kompensoiminen haastavalla on vaikeaa, eikä se kiristä erilaisen kotitalouksien verotusta tasapuolisesti

Vuonna 2016 käynnistynyt ja vuonna 2017 nopeutunut talouskasvu on jatkunut kuluvan vuoden alkupuolella. Neljännesvuositilinpäiden alustavien lukujen mukaan bruttokansantuote olisi kasvanut vuoden alkupuoliskolla 2,7 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna, mutta tuotannon suhdannekuvaaja viittaisi vahvempaan, noin 2,9 prosentin suuruiseen kasvuun.

Arvioimme talouskasvun hidastuvan ennustejaksolla vähitellen, kuten myös PT:n viime kevään talousennusteesta tehtiin. Kotitalouksien yhteenlasketut käytettävissä olevat tulot kasvavat mm. paranevan työllisyyden myötä, mutta yksityisen kulutuksen kasvua rajoittanee säästämisen lisääntyminen: pitkään negatiivisena pysytellyt säästämisaste alkaa kasvaa (lähestyä nollaa). Investointien kasvu hidastuu vähitellen mm. rakennusinvestointien kasvuvauhdin pienenemisen johdosta, mutta ennusteessamme investointien määrä on vuonna 2019 silti suurin Suomen historiassa.

Suurimmat muutokset keväisiin kasvuarvioihimme liittyvät ulkomaankauppaan: sekä viennin että tuonnin kasvuennustetta on päivitetty edelliseen ennusteeseen verrattuna tämän vuoden osalta pienemmäksi.

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla sekä vieni että tuonti ovat kasvaneet ennakoimaamme hitaammin. Vientiyritysten tilauskantatiedot ja vientitodotukset viittaavat kuitenkin alkuvuoden heikkoja lukuja nopeampaan viennin kasvuun. Viennin kasvu uhkaa Yhdysvaltojen asettamien tuontitullien ja niiden vastatullien seurauksena syntyvän kauppasodan mahdollisuus. Pidämme kuitenkin luultavana, että varsinaisen kauppasodan syntymisen sijaan tullit

johtavat vain yksittäisten tuoteluokkien kaupan hidastumiseen ja hidastavat ulkomaankaupan kasvua vain vähän.

Arvioimme, että alkuvuodesta havaittu ulkomaankaupan kasvun hiipuminen jää tilapäiseksi ja että kansainvälisen noususuhdanteen heikkenemisestä huolimatta Suomen viennin kasvu nopeutuu ensi vuonna. Talouskasvuarvioimme on muuttunut keväistä pienemmäksi ennen muuta viennin ja tuonnin kasvuarvioihin tehtyjen muutosten johdosta: nyt arvioimme, että kuluvana vuonna bruttokansantuotteen kasvu on 2,7 ja ensi vuonna 2,3 prosenttia.

TYÖTTÖMYYS SUPISTUU, MUTTA TYÖLLISYYSKEHITYS ON ERIYTYNYTTÄ

Viime vuonna nopeutunut talouskasvu näkyi enemmän työllisten määrän kasvuna kuin työttömien määrän vähenemisenä. Tänä vuonna myös työttömyys on vähentynyt ripeästi. Arvioimme, että työttömyysaste vähenee kuluvana vuonna prosenttiyksiköllä 7,6 prosenttiin.

Myönteinen työllisyyskehitys on kuitenkin ollut eriytyneenä sekä ikäryhmittäin että sukupuolen mukaan. Työllisyyskehityksen ikäjakauman pidemmän tähtäimen tarkastelu (ks. s. 17) osoittaa, että työllisyysaste on kasvanut vuodesta 2010 vuoteen 2018 ulottuvana ajanjaksona myönteisimmin nuorimpien (15–24-vuotiaitten) ja vanhimpien (55–64-vuotiaitten) työntekijöiden ryhmässä. Esimerkiksi 25–34-vuotiaitten ryhmässä työllisyys on heikennyt ja 45–54-vuotiaitten ryhmässä kohentunut vain miesten osalta.

Parhaassa työiässä olevan (25–54-vuotiaan) väestön keho työllisyyskehitys sopii huonosti tavanomaiseen käsitykseen, jonka mukaan työllistyminen olisi poikkeuksellisen vaikeaa toisaalta nuorille ja toisaalta ikääntyville työntekijöille. Työllisyyspolitiikka kaipaisikin tuekseen seikkaperäistä tutkimusta työllisyyskehityksen yllättävän ikäpolarisoidumisen syistä.

JULKINEN TALOUS TASAPAINOTTUU HITAASTI

Sekä valtion että kuntien verotulot kasvavat mm. myönteisen työllisyyskehityksen johdosta, mutta valtiontalous jää tällä ennustejaksolla alijäämäiseksi mm. veronalennusten takia. Kuntatalous kääntyy kokonaisuutena tarkastellen ylijäämäiseksi, ja Suomen julkisen talouden EDP-velka alittaa 60 prosentin viitearvon.

EU käyttää kolmea eri arviointimenetelmää jäsenmaitensa finanssipolitiikan virityksen arviointiin. Suomen finanssipolitiikan viritys on ollut näistä menetelmistä kahdella arvioiden kiristävää vuonna 2014, kaikilla menetelmillä arvioiden kiristävää vuosina 2015-16 ja kaikilla menetelmillä arvioiden elvyttävää vuonna 2017.¹

Hallitus sopi vuoden 2019 talousarviosta 29.8.2018 päättyneessä budjettiriihessä. Ensi vuoden budjetti jatkaa viime vuosien myötäsyklisiä politiikkaa. Budjettipolitiikka säilyy esityksessä ennallaan siinä mielessä, ettei budjetissa tehdä mainittavia päätösperäisiä muutoksia hallituksen aiempiin menoihin tai tuloja määrittäviin linjauksiin, vaikka suhdannetilanne on niin paljon ennakoitua parempi, että aiempien linjausten muuttamiseen kiristävämmiksi (veroja vähemmän keventäviksi tai menoja enemmän leikkaaviksi) olisi perusteltua.

Nykyinen hallitus on pyrkinyt pitämään työn verotuksen kohtuullisena ja siirtämään verotuksen painopistettä työn verotuksesta haittaveroihin. Haittaverojen dynaamiset vaikutukset (verotettujen tuotteiden kysynnän supistuminen) vähentävät niiden hyödyllisyyttä työn verotuksen korvikkeina. Lisäksi painopisteen siirtämisen sinänsä kannatettava tavoite on pienituloisten henki-

löiden kannalta ongelmallinen silloin kun se merkitsee ostovoiman heikkenemistä. Kuten esimerkkiperheitä koskevat laskelmamme havainnollistavat, haittaveron kiristys saattaa alentaa prosentuaalisesti pienituloisen ostovoimaa yhtä paljon tai jopa enemmän kuin suurituloisen, mutta työn verotuksen alennus ei kompensoi veronkiristuksen vaikutusta kaikkein pienituloisimmille eikä päivärahatulon saajille. ■

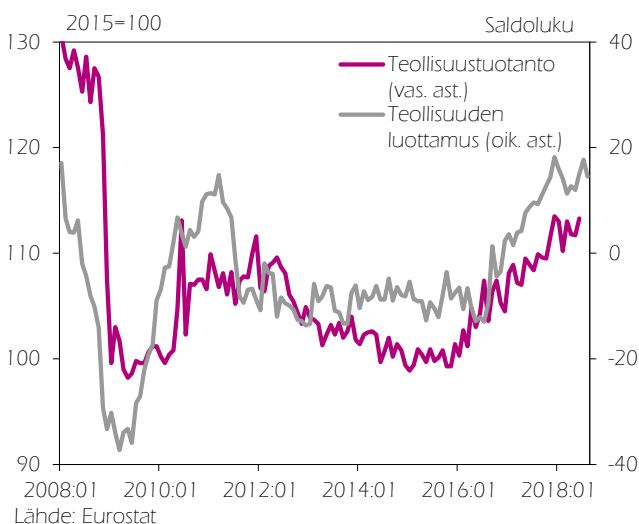
KYSYNNÄN JA TARJONNAN TASE

	2017	2017	2018e	2019e
	Mrd. €	Määrän	muutos (%)	
Bruttokansantuote	223,8	2,8	2,7	2,3
Tuonti	85,4	3,5	3,1	3,2
Kokonaistarjonta	309,3	3,0	2,8	2,6
Vienti	86,3	7,5	3,5	4,8
Kulutus	173,1	0,8	1,8	1,6
yksityinen	121,9	1,3	2,4	2,1
julkinen	51,2	-0,5	0,5	0,3
Investoinnit	49,6	4,0	3,9	3,0
yksityiset	40,4	4,6	4,3	3,4
julkiset	9,1	1,8	2,1	1,0
Kokonaiskysyntä	309,3	3,0	2,8	2,6

Lähde: Tilastokeskus, Palkansääjien tutkimuslaitos

¹Ahola, I. ym., 2017, ”Finanssipolitiikan päätösperäisyyden arvioiminen – vaihtoehtoisten mittareiden esittely”, Valtiovarainministeriön julkaisuja, 40/2017, s. 25.

TEOLLISUUDEN LUOTTAMUS JA TEOLLISUUSTUOTANTO SUOMESSA 2008:01-2018:08

TUOTANNON SUHDANNEKUVAAJA 2008:01-2018:06

Kansainvälinen talous

Yhdysvaltain talouspolitiikka huojuttaa koko maailmantaloutta

- » Kauppapoliittinen epävarmuus jatkuu ennakoitua pitempään
- » Korkojen nousu Yhdysvalloissa vetää perässään dollaria ja kriisiyttää nousevia talouksia
- » Öljyn hinnan nousu kiihdyttää inflaatiota ja hidastaa talouskasvua
- » Euroalueen talouskasvu jää hiukan yli kahteen prosenttiin tänä ja ensi vuonna
- » Kiina taistelee taloutensa hidastumista vastaan elvyttämällä

LISÄTIETOJA

Erikoistutkija Heikki Taimio
(09) 2535 7349
heikki.taimio@labour.fi

www.labour.fi

Viime keväänä ennustimme, etteivät Yhdysvaltain kauppapoliittiset toimet johda kauppasotaan. Kauppasodan todennäköisyyttä Euroopassa on vähentänyt presidentti Trumpin ja EU:n komission puheenjohtaja Junckerin heinäkuun lopulla tekemä ”diili”, jossa uusien tullien asettaminen keskeytettiin ja päätettiin tarkastella teräs- ja alumiinitulleja uudelleen. Tämä ei silti kokonaan poistanut tulliepävarmuutta, joka yhä vaikuttaa kielteisesti talousodotuksiin, vientitilauksiin ja muuhunkin talouteen. Yhdysvaltain kongressivaalit marraskuussa saattavat tuoda helpotusta kauppapoliittisiin riskeihin.

Yhdysvallat ja Kiina eivät ole päässeet kauppapoliittiseen sopuun ja tullien korottaminen jatkuu. Yhdysvallat on asettanut tulleja myös monille muille maille. Voimaan astuneet tullit ovat kuitenkin olleet merkitykseltään melko vähäisiä. Suurempi vaikutus on kauppapolitiikkaan kohdistuvilla odotuksilla ja epävarmuudella. Haittaa koiuu myös Yhdysvalloille itselleen.

Yhdysvaltain talouskasvua ovat kiihdyttäneet alkuvuodesta voimaan astuneet veronkevennykset ja julkisten menojen lisäykset. Elvyttävä vaikutus hiipuu pian, mutta seurauksena on liittovaltion massiivinen velkaantuminen. Kun samalla inflaatio on nopeutumassa ja maan keskuspankin odotetaan jatkavan ohjauskorkonsa nostoja, niin yleinen korkotasoa nousee. Tämä on omiaan vahvistamaan dollaria, ja osakemarkkinoiden korjausliikekin saattaa olla jo lähellä. Yhdysvaltain talouskasvun hidastumisesta onkin jo selviä merkkejä mm. viennissä, teollisuudessa, rakentamisessa sekä asunto- ja automarkkinoilla.

Yhdysvaltain korkopolitiikka ja dollarin vahvistuminen haittaavat erityisesti sellaisia nousevia talouksia, joilla on paljon ulkomaista velkaa. Luottamuksen heikkenemisen ja riskinottohalukkuuden vähenemisen takia sijoittajat pyrkivät niistä pois, jolloin niiden korkotasot nousevat ja valuutat heikkenevät, mikä edelleen haittaa velkojen maksua. Osakurssitkin ovat kääntyneet laskuun. Argentiinan ja Turkin kriisien tapaan vaikeuksia ovat kokeneet monet muutkin maat, joskin toistaiseksi niitä lievemmissä muodossa.

Monet maat ovat kärsineet myös öljyn hinnan yllättävää noususta. Kysyntä on pysynyt vahvana samalla kun erityi-

sesti Yhdysvallat, Saudi-Arabia ja Venäjä eivät ole pystyneet paikkaamaan öljynviennin supistumista Venezuelassa, Libyassa ja Iranissa. Öljyn hinnan odotetaan tänä vuonna nousevan keskimäärin noin 35 prosenttia korkeammalle kuin viime vuonna, selvästi yli 70 dollariin tynnyriltä.

EUROALUEEN KASVU TASAANTUU HIEMAN YLI KAHTEN PROSENTTIIN

Euroalueen talouskasvu hidastui kuluvan vuoden 2. neljänneksellä 2,2 prosenttiin ja jää loppuvuodesta hieman senkin alapuolelle (kuvio). Rahaliiton isoista jäsenmaista Saksa näyttää jo pieniä piristymisen merkkejä, mutta Ranska, Italia ja Espanja ovat yhä menossa huonompaan suuntaan. Euroaluetta koskevaksi riskiksi ovat muodostuneet Italian uuden hallituksen pyrkimykset, jotka kasvat- taisivat budjettialijäämää ja uhkaisivat jopa erolla rahaliitosta niin, että rahoitusmarkkinoiden luottamus heikkenisi maan jo muutenkin heikkoon talouteen. Tartuntavaikutus erityisesti Turkin kriisistä saattaa edelleen pahentaa Italia-riskiä.

Euroopan keskuspankki (EKP) on päättänyt jatkaa nettomääräisiä arvopaperiostojaan vielä loka-joulukuussa 15 miljardin euron kuukausivauhdilla. Niiden muuttamisella nollaksi tai lievästi negatiivisiksi vuodenvaihteessa ei ole suurta merkitystä. Euroalueen inflaatio on kiihtynyt jo kahteen prosenttiin pääasiassa öljyn kallistumisen seurauksena (kuvio). Pohjainflaatio on pysynyt noin yhdessä prosentissa. EKP odottaa sen kiihtyvän niin, että se suunnittelee ohjauskoron nostojen aloittamista ensi vuoden lopulla, mutta siihen kohdistuvat odotukset nostavat markkinakorkoja jo aiemmin. Talousnäkömät saattavat tuolloin kuitenkin olla heikkenemässä jopa siinä määrin, että ohjauskorkoa ei nostetakaan. Euroalueen talouskasvu ylittää ensi vuonna edelleen runsaaseen kahteen prosenttiin, mikäli kauppapoliittiset ja muut riskit eivät toteudu.

Ison-Britannian eroamisesta EU:sta (”Brexitistä”) tulisi tehdä sopimus viimeistään EU:n huippukokouksessa joulukuussa, ja eron olisi määrä astua voimaan 29.3.2019. On

mahdollista, että ero tapahtuu ilman mitään sopimusta, jopa sekasortoisesti. Brexit-odotukset ja -epävarmuus hidastavat maan talouskasvua, mutta punnan heikkeneminen tukee vientiä. Ennusteessamme oletetaan kuitenkin, ettei eroprosessi aiheuta mitään hallitsematonta kriisiä.

Ruotsin kokonaistuotanto on kasvanut alkuvuonna yllättävän nopeasti, yli kolmen prosentin tahtia. Vahvan kotimaisen kysynnän taustalla ovat olleet maahanmuutto, alhainen korkotaso ja kruunun heikkeneminen. Jatkossa Ruotsin kasvu hidastuu alle kolmeen prosenttiin.

MAAILMANTALouden TAHTI HIDASTUU HIEMAN

Kiinan talouspolitiikkaa ovat viime aikoina luonnehtineet kasvustrategian kääntäminen kulutuspainotteiseksi ja velkaantumisen hillitseminen rajoittamalla ns. varjopankkisektorin luotonantoa. Kun alkuvuonna talouskasvu osoitti selviä hidastumisen merkkejä ja tulien korotukset alkoivat, käännettiin kesäkuussa suuntaa finanssi- ja rahapoliittisella elvytyksellä ja antamalla juanin heiketä. Tulokset näyttävät toistaiseksi melko laihoilta, mutta Kiinassa on ennenkin kyetty kirimään loppuvuodesta. Maan johto tuskin luopuu 6,5-7,0 prosentin kasvutavoitteestaan ensi vuonnakaan. Tällä kehityksellä on merkitystä muillekin maille, sillä kiinalaisten pankkien luotonannon kasvu on välittynyt maan reaalityalouden ja tuonnin kautta muun maailman vientiin ja talouskasvuun.

Japani kärsii yksityisen kulutuksen ja asuntoinvestointien sekä viennin heikkoudesta. Myös arvonnalisäveron korotus ensi vuoden lokakuussa haittaa talouskasvua, joka jää vajaaseen prosenttiin.

Intia ylsi kuluvan vuoden toisella neljänneksellä peräti 7,8 prosentin kasvuun. Kasvua hidastaa kuitenkin jatkossa tuontöljyn hinnan nousu ja nouseviin talouksiin iskevä kriisi.

Öljyn hinnan voimakas nousu on kohentanut Venäjän valtiontaloutta ja reservirahastoja, mutta maan talouskasvu jää heikoksi. Sanktioista on sille haittaa, eikä maan teollisuustuotanto ole päässyt parempaan vauhtiin.

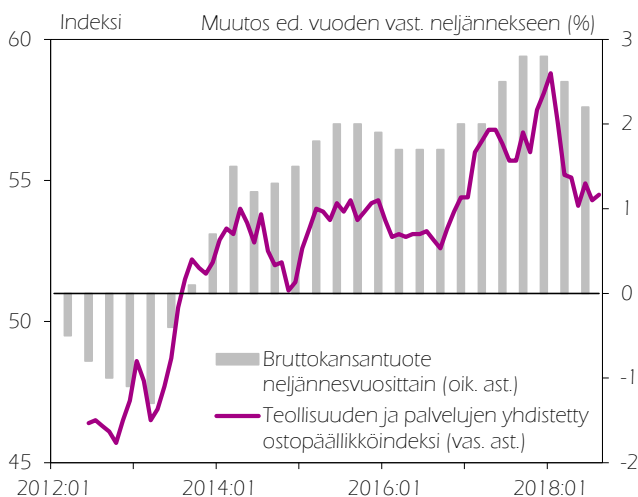
Brasilian talouskasvu on jäänyt odotetusta lakkojen, tuleviin presidentinvaaleihin liittyvän epävarmuuden ja nouseviin talouksiin osuneen kriisin takia. Kahvin hintakin on tullut rajusti alas. Kasvu nopeutuu kuitenkin hiljalleen, koska maa nousee aiemmasta syvästä lamasta. ■

KANSAINVÄLINEN TALOUS

	Osuus maailman ostovoimakorjatusta BKT:sta (%)	Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)		
		2017	2018e	2019e
Yhdysvallat	15,3	2,2	2,6	2,1
Eur-19	15,8	2,4	2,1	2,1
Saksa	3,3	2,2	2,1	2,1
Ranska	2,2	2,2	1,7	1,7
Italia	1,8	1,5	1,1	1,1
EU28	16,5	2,4	2,1	2,1
Ruotsi	0,4	2,3	3,2	2,7
Iso-Britannia	2,3	1,7	1,2	1,0
Kiina	18,2	6,9	6,7	6,7
Intia	7,4	6,5	7,5	7,5
Japani	4,3	1,7	0,9	0,8
Venäjä	3,2	1,5	1,4	1,3
Brasilia	2,6	1,0	1,2	2,3

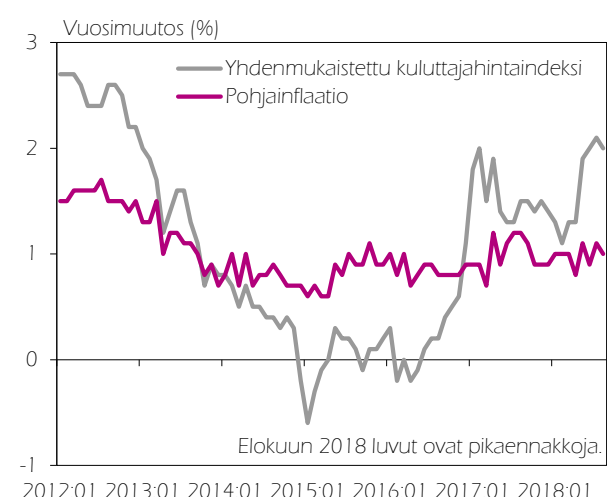
Lähde: BEA, BOFIT, IMF, Eurostat, Palkansaajien tutkimuslaitos

EUROALUEEN OSTOPÄÄLLIKÖINDEKSI 2012:01-2018:08 JA BKT:N NELJÄNNESVUOSITTAISET MUUTOKSET 2012:1-2018:2

Lähde: Eurostat, Investing.com

EUROALUEEN INFLAATIO 2012:01-2018:08

Elokuun 2018 luvut ovat pikaennakkoja.

Lähde: Eurostat

Ulkomaankauppa

Viennin kasvu säilyy tuonnin kasvua nopeampana

- » Alkuvuoden neljännesvuositiedot viittaavat viennin hiipumiseen, mutta vientiyrityksistä saadut tiedot eivät
- » Ensi vuonna Suomen viennin kasvu nopeutuu maailmantalouden kasvun hidastumisesta huolimatta
- » Vaihtotaseen ylijäämä kasvaa kauppataseen ylijäämän kasvaessa

LISÄTIETOJA

Ennustepäällikkö Ilkka Kiema
(09) 2535 7304
ilkka.kiema@labour.fi

www.labour.fi

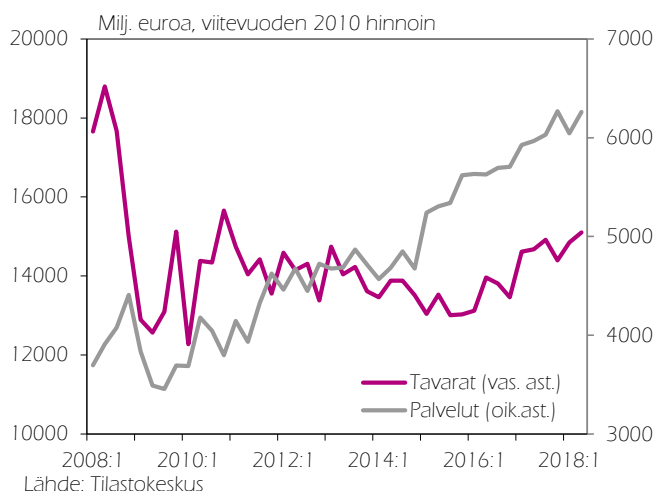
Viime vuonna Suomen vienti kasvoi erittäin nopeasti samalla kun tuonti kasvoi vain maltillisesti: viennin volyyмикasvu vuonna 2017 oli 7,5 ja tuonnin 3,5 prosenttia. Viennin nopean kasvun mahdollisti kansainvälinen suhdannekäänte, jonka vaikutukset näytätisivät nyt tasaantuvan.

Kuluvan vuoden kahden ensimmäisen neljänneksen kehitys viittaisi viennin kasvun huomattavaan hidastumiseen. Myös tuonnin kasvu on pysynyt kokonaiskysynnän kasvuun suhteutettuna melko hitaana. Viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna sekä viennin että tuonnin kasvu oli Tilastokeskuksen neljännesvuositilinpäidon mukaan kuluvan vuoden alkupuoliskolla vain 2,4 prosenttia. Esimerkiksi EK:n vientitiedotustiedustelut ja joitakin yksittäisiä vientiyrityksiä koskevat myönteiset talousuutiset viittaavat kuitenkin oleellisesti myönteisempään vientikehitykseen.

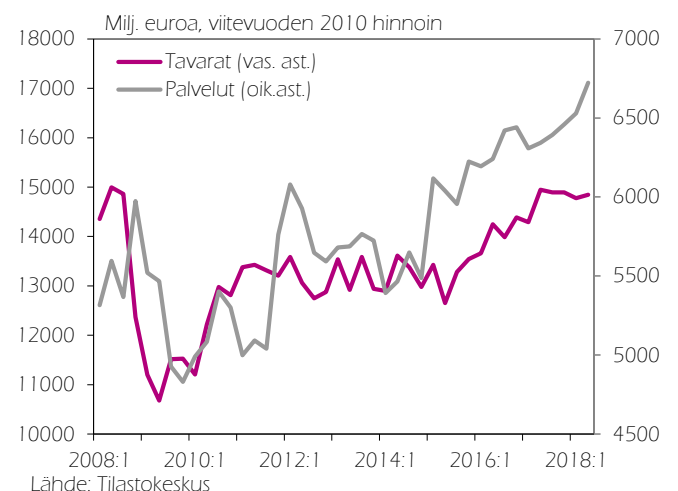
Yhdysvallat on asettanut useimmista muista maista tuodulle teräkselle ja alumiinille tulleja ja Kiinasta tuoduille tuotteille myös teollisoikeuksien väitetyillä loukkauksilla motivoituja tulleja. Sekä Kiina että Euroopan unioni ovat reagoineet Yhdysvaltojen asettamiin tulleihin vastatullein.

Ennusteskenaariossamme nyt kohonneet tullimuurit eivät johda laaja-alaiseen, koko maailmankauppaa hyödyttävään kauppasotaan, vaan uusien tullien vaikutus Suomen ulkomaankauppaan rajoittuu yksittäisten hyödykeryhmien kaupan supistumiseen. Arvioimme viennin kasvavan ennustejaksolla keskimäärin maltillisemmin kuin viime vuonna mutta silti oleellisesti nopeammin kuin Tilastokeskuksen julkistamien, alkuvuotta koskevien alustavien neljännesvuositietojen mukaista vauhtia.

TAVAROIDEN JA PALVELUIDEN VIENNI 2008:1-2018:2

TAVAROIDEN JA PALVELUIDEN TUONTI 2008:1-2018:2

VIENNIN KASVU MALTILLISTUU MUTTA PYSYY VAHVANA

Elinkeinoelämän keskusliiton julkaiseman teollisuuden suhdannebarometrin mukaan koko teollisuuden vientiodotuksia koskevat (vientä kolmen seuraavan, ja kolmen niitä seuraavan kuukauden aikana kuvaavat) saldoluvut ovat säilyneet suunnilleen viimevuotisella poikkeuksellisen korkealla tasollaan. Myös esimerkiksi Teknologiateollisuuden tiedustelujen mukaan alan tilauskanta on melkein saavuttanut vuonna 2008 puhjennutta finanssikriisiä edeltäneen korkean tason.

Viime vuonna Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannuksilla mitattu hintakilpailukyky kohentui useisiin tärkeisiin vientimaihin verrattuna voimakkaasti. Suomen maltilliset palkkaratkaisut edistävät hintakilpailukykyä myös kuluvana ja ensi vuonna.

Metsä Groupin biotuotetehdas Äänekoskella saavutti elokuussa täyden tuotantotehonsa, jolla sen tuotanto ylittää 1,3 miljoonaa tonniin vuodessa. Sen tuotannosta noin 70 prosenttia menee vientiin. Myös Valmet Automotiven Uudenkaupungin autotehtaan tuotanto kasvaa uuden automallin tuotannon käynnistyttyä viime heinäkuussa.

Vuonna 2019 Meyerin Turun telakalta valmistuu kaksi alusta, kuluvan vuoden toukokuussa valmistuneen aluksen tavoin Mein Schiff-sarjaan kuuluva alus sekä ensi vuonna valmistuva Costa Smeralda, joka on telakalta valmistuvista aluksista suurin vuosikymmenen. Costa Smeraldan luovutus lisää Suomen viennin kasvua noin prosenttiyksiköllä vuonna 2019.

Arvioimme, että Suomen tavaravienti kasvaa ensi vuonna nopeammin kuin tänä vuonna, vaikka maailmantalouden kasvu hidastuukin mm. kohoavien tullimuurien ja todennäköisesti myös dollarin vahvistumisen myötä.

Palveluvienti on kasvanut kolmena viimeksi kuluneena vuotena voimakkaasti (14,5, 5,4 ja 6,8 prosenttia vuosina 2015, 2016 ja 2017). Viime vuoden kasvusta yli prosenttiyksikkö lienee tosin aiheutunut yksittäisestä ja kertaluontoi-

sesta tutkimus- ja kehityspalveluihin kuuluneesta erästä. Ennusteskenaariossamme palveluviennin vuosikasvu seuraa ennustejaksolla kahden edellisvuoden kasvun mukaisesti (noin 5,5 prosentin suuruista) trendiä. Ennustamme koko viennin kasvavan kuluvana vuonna 3,5 ja ensi vuonna 4,8 prosenttia. Samalla tuonnin kasvu säilyy maltillisella uralla: 3,1 prosenttia tänä ja 3,2 prosenttia ensi vuonna.

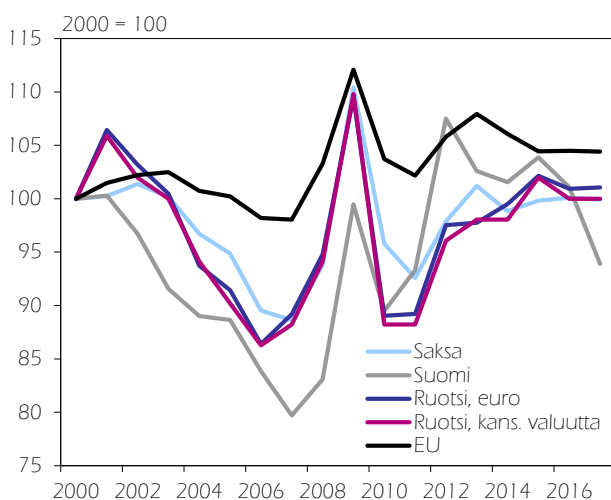
VIENTI- JA TUONTIHINNOT NOUSEVAT JA VAIHTOTASEEN YLIJÄÄMÄ KASVAA

Ennustejaksolla useat tekijät edistävät sekä tuonti- että vientihintojen nousua. Öljyn hinnan nousu nostaa tuontihintoja ja etenkin kemian teollisuuden osalta myös vientihintoja. Suomen maltillinen palkkakehitys ja euron dollarikurssin heikkeneminen kohottavat tuontihintaindeksiä vientihintaindeksiin verrattuna.

Suomen vientituotteista etenkin sellun hinta on kohonnut voimakkaasti. Viime vuoden alusta kuluvan vuoden heinäkuun alkuun ulottuvana ajanjaksona havusellun maailmanmarkkinahinta kohosi noin 50 prosenttia. Tullin vientitilastojen perusteella laskettu Suomesta viedyn sooda- ja sulfaattisellun tonnihinta on noussut vastaavana ajankohtana yli neljänneksellä. Tullin lukuihin perustuva karkea laskelma tuottaa tuloksen, jonka mukaan sellun hinnan tähänastisen nousun tuottama lisäys vientihintojen kasvuun on yksinään yli 0,3 prosenttiyksikköä ja tavaraviennin hintojen nousuun noin puoli prosenttiyksikköä. Ennusteskenaariossamme vientihinnat nousevat tuontihintoja hivenen nopeammin niin, että vaihtosuhte paranee kuluvana vuonna hiukan.

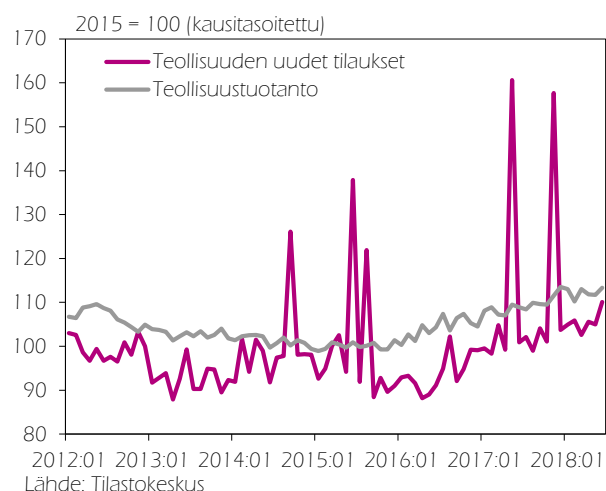
Viime vuonna vaihtotase kääntyi useiden alijäämäisten vuosien jälkeen ylijäämäiseksi. Arvioimme, että tuontia nopeammin kasvavan viennin ansiosta vaihtotaseen ylijäämä kasvaa kuluvana vuonna noin puolella miljardilla ja ensi vuonna lähes miljardilla eurolla. ■

TEHDASTEOLLISUUDEN NIMELLISET YKSIKÖTYÖKUSTANNUKSET 2000–2017

Lähde: Euroopan keskuspankki

SUOMEN TEHDASTEOLLISUUS 2012:01–2018:06

Lähde: Tilastokeskus

Investoinnit

Investoiminen jatkuu kohtuullisena myös vuonna 2019

- » Investoinnit kasvavat tänä vuonna 3,9 prosenttia ja ensi vuonna 3,0 prosenttia
- » Rakentamisen kasvu jatkuu vahvana myös tänä vuonna
- » Vuonna 2019 investoinnit ovat määrältään suuremmat kuin koskaan ennen

LISÄTIETOJA

Nuorempi tutkija
Sakari Lähdemäki
(09) 2535 7301
sakari.lahdemaki@labour.fi

www.labour.fi

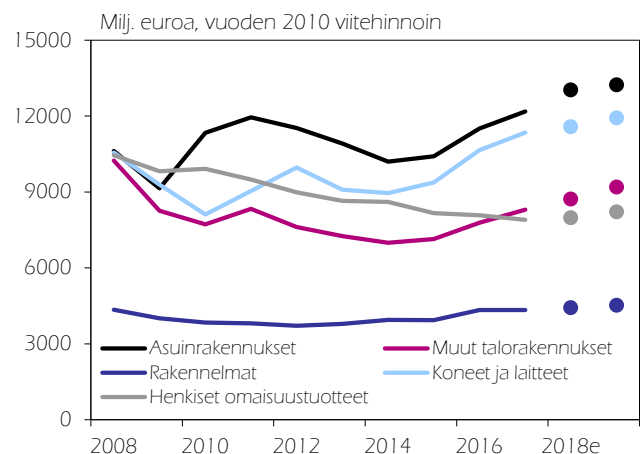
Vuonna 2016 investoinnit kasvoivat 8,5 prosenttia ja viime vuonna 4,0 prosenttia. Viime kevään investointiennuste tälle vuodelle on nyt pidetty ennallaan. Rakentamisen ennustetaan kasvavan ensi vuonna vähän aiempaa maltillisemmin, ja siksi ensi vuoden ennustetta on tarkennettu hieman alaspäin. Nousukaudelle tunnusomaisesti investoinnit kasvavat nyt useana vuotena peräkkäin kohtuullisen voimakkaasti. Ennustemme mukaan vuonna 2018 investoinnit jäävät vielä hieman vuoden 2008 tasosta, joka on mittaushistorian korkein. Vuonna 2019 investoinnit ovat määrältään suuremmat kuin koskaan aiemmin Suomen historiassa.

Rakennusinvestoinnit kääntyivät kasvuun vuoden 2015 toisella vuosipuoliskolla ja ovat siitä lähtien kasvaneet voimakkaasti. Voimakkain kasvupyrähdys oli vuonna 2016, mutta myös viime vuonna kasvu oli tuntuvaa. Kevään ennustetta on rakennusinvestointien osalta nostettu hieman alkuvuoden hyvien lukujen myötä. Vuonna 2019 rakennusinvestointien kasvu jatkuu mutta on jo hidasta. Vuoden 2019 maarakentamisen näkymiä varjostaa se, että liikenneverkon korjausvelan vähentämiseen kohdistunut noin 400 miljoonan euron lisärahoitus päättyy.

Kone- ja laiteinvestoinnit kasvoivat voimakkaasti vuosina 2016 ja 2017. Tänä vuonna niiden ennustetaan kasvavan selvästi maltillisemmin. Edelliselle kahdelle vuodelle osui yksittäisiä suuria kertaeriä kuten esimerkiksi Äänekosken sellutehtaan koneisto ja Finnairin A350-lentokoneita. Suuret erät voimistivat näiden vuosien kasvua. Tänä vuonna kasvua ajaa yleinen taloustilanne ja se, että yhä useammalla yrityksellä tuotantokapasiteetti on lähellä täyskäyttöä, mikä näkyy lisääntyneinä investointeina. Vuonna 2019 kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat edelleen maltillisesti.

Viime kevään tietojen mukaan T&K-investoinnit olivat kääntyneet viime vuonna selvään kasvuun. Uusimpien tietojen mukaan T&K-investoinnit kuitenkin supistuivat 2,3 prosenttia viime vuonna. Myös vuoden 2018 kahdella ensimmäisellä neljänneksellä ne supistuivat vähän. Vielä keväällä näytti siis siltä, että T&K-investoinnit olisivat 2017 viimein kääntyneet kasvuun. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että käänne tapahtuisi aikaisintaan tänä vuonna ja tällöinkin varsin maltillisena. Kevään ennustetta tälle vuodelle on näistä syistä korjattu alaspäin. ■

INVESTOINNIT ALAERITTÄIN 2008-2019

Lähde: Tilastokeskus, Palkansääjiä Tutkimuslaitos

Työmarkkinat

Työllisyysaste saavuttaa 72 prosentin rajapyykin

- » Työllisyyskehitys keskittyy ikäjakauman ääripäihin
- » Väestöennuste sotkee työvoiman määrän arviointia
- » Palkankorotukset näkyvät jo julkisen sektorin ansiotasossa

LISÄTIETOJA

Erikoistutkija
Terhi Maczulskij
(09) 2535 7306
terhi.maczulskij@labour.fi

www.labour.fi

Talouskasvun siivittämänä työllisyys koheni huomattavasti jo vuonna 2017, ja työllisyyden nousun ennustetaan jatkuvan vuosina 2018 ja 2019. Työllisyysasteessa saavutetaan hallituksen asettama 72 prosentin rajapyykki jo tänä vuonna. Ensi vuonna työllisyysasteen ennustetaan nousevan 72,8 prosenttiin. Työllisyysaste on noussut eritoten nuorten ja ikääntyvien ryhmissä, mikä herättää huolenaiheen parhaimmassa työiässä olevien työllisyyden kehityksestä. Moni on siirtynyt työvoiman ulkopuolelta takaisin aktiiviseen työnhakuun tai suoraan työelämään.

Samaan aikaan myös työttömyys on alentunut viime kevään arviota nopeammin. Työttömyysaste on kuluvana vuonna 7,6 prosenttia ja ensi vuonna 7,4 prosenttia. Nämä ennusteet alittavat monet arviot rakenteellisesta työttömyydestä. Työttömyysaste on viimeisen kolmen vuoden aikana tippunut tasaisesti kaikissa ikäryhmissä, mutta eniten 15-24 -vuotiaiden parissa.

Työmarkkinalukuja arvioitaessa tulee ottaa huomioon väestöennuste, sillä työikäisen väestön muutos heijastuu suoraan työn tarjontaan. Tilastokeskuksen väestöennuste on laadittu vuonna 2015, eikä sitä ole päivitetty sen jälkeen. Toteutuneiden väestömäärien perusteella väestöennuste on ollut liian optimistinen, mikä puolestaan voi sotkea työvoiman, ja edelleen työllisten ja työttömien arviointia.

Palkankorotusten yleiseksi linjaksi on muodostunut 3,2 prosenttia, joka on tarkoitus toteuttaa kahden vuoden aikana. Viime keväänä oletettiin, että yksityisellä sektorilla korotukset astuvat voimaan pääosin maaliskuussa ja julkisella sektorilla huhti-toukokuussa 2018. Valtio- ja kuntasektorilla yleiskorotukset ovat maltillisia vuodelle 2018, mutta muka-

na ovat myös paikalliset virastoerät ja tammikuussa 2019 maksettava kertaerä. Täten koko julkisen sektorin osalta palkankorotukset kumuloituvat pääosin ensi vuodelle.

Ensimmäisen ja toisen vuosineljänneksen tietojen perusteella ansiotason kehitys on ollut linjassa viime kevään ennusteen kanssa. Tänä vuonna sopimuspalkat kohoavat 1,2 prosenttia ja ensi vuonna 2,0 prosenttia. Mahdollisen ”palkkarallin” seurauksena liukumat nostavat koko ansiotason kehityksen 1,9 ja 2,5 prosenttiin vuosina 2018 ja 2019. ■

TYÖMARKKINOIDEN KESKEISET LUVUT

	2016	2017	2018e	2019e
Työttömyysaste (%)	8,8	8,6	7,6	7,4
Työllisyysaste (%)	68,7	69,6	72,1	72,8
Työvoima (1 000)	2685	2707	2760	2775
Työlliset (1 000)	2448	2473	2550	2570
Työttömät (1 000)	237	234	210	205
Ansiotasoindeksi (%)	0,9	0,2	1,9	2,5
Keskisääntöansiot (%)	0,7	0,3	1,7	2,1

Lähde: Tilastokeskus, Palkansääjien tutkimuslaitos

Inflaatio ja kotitaloudet

Hinnat nousevat hitaasti ja työllisyyden kehitys tukee yksityistä kulutusta

- » Kuluttajahinnat nousevat maltillisesti
- » Työllisyyden parantuminen näkyy yksityisen kulutuksen kasvuna
- » Kuluttajaluottamus on korkealla ja säästämisaste etsii suuntaansa

LISÄTIETOJA

Vanhempi tutkija
Hannu Karhunen
(09) 2535 7308
hannu.karhunen@labour.fi

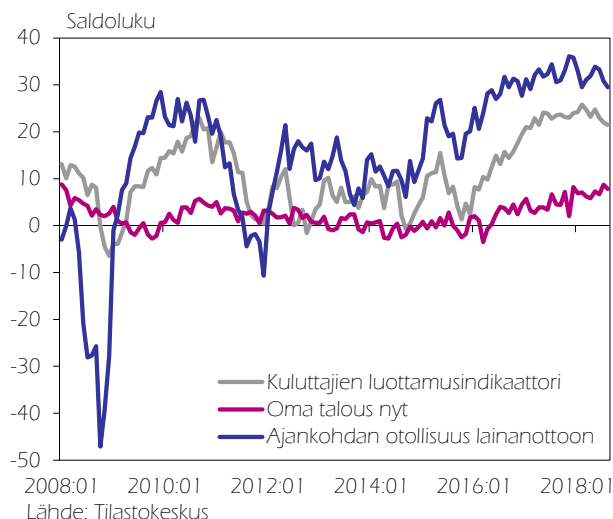
www.labour.fi

Arvioimme Suomen kuluttajahintojen (KHI) nousun jäävän tänä vuonna 1,1 prosenttiin ja kiihtyvän 1,4 prosenttiin vuonna 2019. Yksityinen kulutus kasvaa arviomme mukaan 2,4 prosenttia tänä vuonna ja 2,1 prosenttia seuraavana vuonna.

Kuluttajahinnat ovat kehittyneet jo usean vuoden ajan hyvin maltillisesti. Niissä on nyt nähtävissä hidasta mutta

laaja-alaista nousua. Elintarvikkeiden, vuokrien sekä alkoholi- ja tupakkatuotteiden yhteenlaskettu hintakehitys on nyt nopeampaa kuin keskimääräinen inflaatiokehitys. Alkuvuoden öljyn hinnan nousu ja tästä johtuva polttoaineiden kallistuminen luo myös odotuksia aikaisempaa nopeammasta hintojen noususta. On luultavaa, että tämä näkyy viiveellä myös muissa kuluttajahintaindeksin erissä.

KULUTTAJIEN LUOTTAMUS SUOMEN TALOUTEEN JA OMAAN TALOUTEEN 2008:01-2018:08

KOTITALOUKSIEN KESKEISIÄ LUKUJA

	2017	Muutos (%)		
	Milj. €	2017	2018e	2019e
Inflaatio (KHI)		0,7	1,1	1,4
Palkat ja palkkiot	86127	2,2	4,4	4,1
Ensitulo	130976	1,0	4,3	3,9
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot		0,9	2,7	2,5
Yksityisen kulutuksen määrä	121874	1,3	2,4	2,1
Säästämisaste		-1,3	-1,0	-0,6

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

KULUTTAJAN OSTOVOIMAN KEHITYS ON MYÖS RIIPPUVAINEN KULUTUSKORIN RAKENTEESTA

Tilastokeskuksen vuoden 2016 Kuluttajatutkimuksen tietojen perusteella elintarvikkeet, vuokrat ja alkoholi- ja tupakkatuotteet muodostavat vain noin 12 prosentin osuuden esimerkkiperhelaskelmiemme hyvätuloisen, omistusasunnossa asuvan lapsettoman pariskunnan kulutuskorista. Vastaavat osuudet ovat 44 prosenttia kaksilapsisen työntekijäperheen ja 58 prosenttia työmarkkinatuella olevan yksin asuvan henkilön kulutuskorista, mikäli nämä henkilöt asuvat vuokralla.

Kuluttajahintojen keskimääräinen tarkastelu ei siis kuvaa hyvin erityyppisten kotitalouksien kulutuskorien hintakehitystä. Kotitalouksien ostovoima kehittyy eri tavoin, koska alhaisen tulotason kotitaloudet käyttävät tuloistaan suhteellisesti suuremman osan esimerkiksi elintarvikkeisiin ja asumisen kustannuksiin. Myös viime vuosina toteutetut ja toteutettaviksi suunnitellut haittaverojen korotukset saattavat vaikuttaa enemmän pienituloisten kuin muiden kotitalouksien reaalitulojen kehitykseen.

Kuluttajat voivat pyrkiä vastaamaan hintojen nousuun siirtämällä kulutustaan edullisimpiin tuotteisiin, jotka ovat muuten lähes samankaltaisia. On kuitenkin epäselvää, missä määrin halvempia korvaavia tuotteita on saatavilla. Kulutuksen uudelleen suuntaaminen voi

olla helpompaa ei-perushyödykkeissä, jotka taas muodostavat suuremman osan hyvätuloisten kulutuskorien sisällöstä.

SÄÄSTÄMISASTEESTA NÄHTIIN ALKUVUONNA MERKKEJÄ KÄÄNTEESTÄ

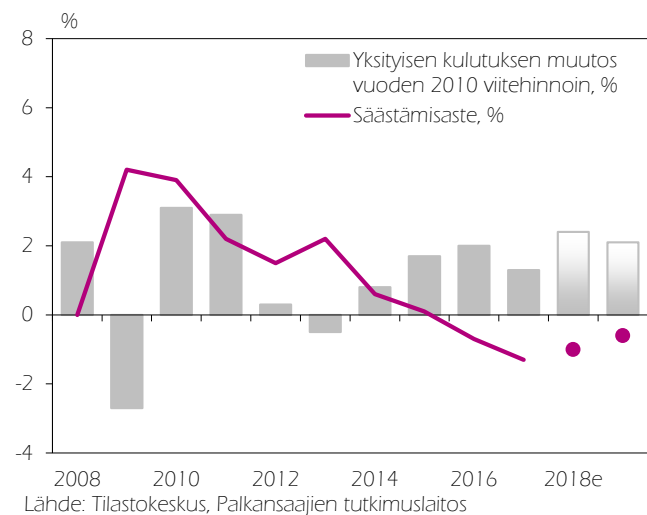
Kotitalouksien säästämisaste kääntyi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä positiiviseksi lähes kahden negatiivisen vuoden jälkeen. Yhden neljänneksen lukujen perusteella on kuitenkin vaikea arvioida, onko säästämisasteesta tapahtunut pysyvämpi käänne. Tilastokeskuksen Kuluttajabarometrin mukaan kuluttajien luottamus omaan talouteensa on edelleen lähellä ennätyskorkeaa tasoa, ja ennustemme mukaan yksityinen kulutus kasvaakin 2,4 prosenttia tänä vuonna ja 2,1 prosenttia ensi vuonna. Arvioimme säästämisasteen jäävän -1,0 prosenttiin vuonna 2018.

Säästämisasteeseen ja tätä kautta yksityisen kulutuksen kehitykseen liittyy kuitenkin nyt uutta epävarmuutta. Mikäli kuluttajat alkavat säästämään aikaisempaa enemmän, niin palkkasumman kasvu ei välttämättä näy niin selvänä yksityisen kulutuksen kasvuna. Kuluttajien näkökulmasta säästämisasteen kohoaminen voi olla perusteltua, sillä he voivat näin varautua mahdolliseen korkojen nousuun. ■

KULUTTAJAHINTOJEN MUUTOKSET 2008-2019

YKSITYINEN KULUTUS JA SÄÄSTÄMISASTE 2008-2019

Julkinen talous

Loppuuko velkaantuminen ennen kuin talouskasvu tyrehtyy?

- » Työllisyyden kasvu lisää vauhdikkaasti julkisen sektorin tuloja
- » Työttömyyden aleneminen vähentää julkisen sektorin menoja
- » Palkkasumman kasvu, matalat korot ja maltillinen inflaatio näkyvät välillisten verojen reippaana kasvuna

LISÄTIETOJA

Johtaja Elina Pylkkänen
(09) 2535 7340
elina.pylkkanen@labour.fi

www.labour.fi

VALTIONTALOUS TASAPAINOTTUMASSA

Vahva talouskasvu alkaa tasapainottaa valtiontaloutta ja velkasuhde (velka/bkt) on saatu taittumaan myös valtiontaloudessa, vaikka velkaantuminen jatkuu vielä ensi vuonnakin. Valtiontalouden menokehitys tasaantuu samalla kun verotulojen kasvu pienentää yli vuosikymmenen ajan jatkunutta sitkeää alijäämää.

Erityisesti työllisyyden nopea kasvu vuoden 2017 lopusta lähtien on parantanut valtiontalouden rahoitusasemaa sekä tulojen että menojen osalta. Työllisyysasteen ennustetaan ylittävän tänä vuonna 72 prosenttia ja olevan ensi vuonna 72,8 prosenttia. Valtion menot kuitenkin edelleen ylittävät tulot vielä tänä ja ensi vuonna. Alijäämän ennustetaan supistuvan vajaaseen kahteen miljardiin euroon vuonna 2019.

Veropolitiikkaa on raamittanut hallituksen tavoitteeksi asettama kokonaisveroasteen alentaminen. Kansantuotteen kasvun ja verotuksen keventämisen seurauksena kokonaisveroaste (verojen ja veronluonteisten maksujen suhde bruttokansantuotteeseen) painuu selvästi alle 43 prosenttiin hallituskauden lopussa.

Valtiontalouden tulot ovat keveästä veropolitiikasta huolimatta kasvaneet hyvän talouskehityksen seurauksena. Yhteisöveron tuotto on lähtenyt suhdanteen siivittämänä kasvamaan, ja sen ennustetaan edelleen kasvavan keskimäärin reilun viiden prosentin vuosivauhtia ennustejaksolla. Veron tuotoksi arvioidaan tänä vuonna reilut 6 miljardia euroa ja ensi vuonna 6,5 miljardia euroa.

Työllisten määrän kasvu ja ansiotason nousu kasvattavat palkkasummaa reilun kolmen prosentin vuosivauhtia. Valtion ansiotuloveron tuotto kasvaa ennusteen mukaan kuitenkin hitaammin. Työntekijän vakuutusmaksujen nousu sekä niiden kompensointi verotusta keventämällä hidastavat ansiotuloveron kertymän kasvua samoin kuin muut pienemmät verokevennykset, lähinnä tulolajikohtaisten verovähennysten kasvattaminen.

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ja siten kuluuskysyntä kasvavat, kun työllisyys ja palkat nousevat ja verotus kevenee. Tällöin myös välillisten verojen tuoton ennustetaan kasvavan viime vuosia nopeammin. Valtion

verotulojen suurin tuloerä on arvonlisävero, jonka tuoton arvioidaan kasvavan noin kolmen prosentin vuosivauhtia. Veron tuoton ennustetaan olevan reilut 18 miljardia euroa tänä vuonna. Osa muiden välillisten verojen kasvusta johtuu verojen korotuksista. Sekä tälle että ensi vuodelle korotetaan mm. tupakka- ja alkoholiveroja. Käyttäytymistä ohjaavien verojen korotukset tosin vähentävät kulutusta ja siten kaventavat veropohjia tuleviltaikin korotuksilta.

Vuonna 2017 valtion menot supistuivat menoleikkausten sekä kilpailukyky sopimukseen sisältyneiden valtion henkilöstön lomarahaleikkausten ja työnantajamaksujen alentamisen vuoksi. Valtion menojen ennustetaan kasvavan tänä ja ensi vuonna. Menoja kasvattavat mm. työnantajien sairausvakuutusmaksujen lisäalennuksen kompensatio, sote-uudistuksen käynnistämiseen liittyvät menot sekä puolustusmenot. Myös valtion maksamat palkansaajakorvaukset kasvavat sovittujen palkankorotusten mukaisesti.

KUNTIEN VEROTULOT KASVAVAT

Kuntien tuloista noin puolet koostuu verotuloista, vajaat 20 prosenttia valtionosuuksista ja reilut 20 prosenttia toimintatuotoista. Verotuloista kunnallisveron osuus on noin 84 prosenttia, yhteisöveron noin 8 prosenttia ja kiinteistöveron niin ikään noin 8 prosenttia. Kuntatalous on siten altis suhdannevaihteluille, ja verotuloissa tapahtuvat muutokset heijastuvat välittömästi kuntien rahoitusasemaan.

Kuntasektorin verotulot vähenivät viime vuonna noin 0,7 prosentilla. Syynä verotulojen laskuun olivat ennen kaikkea kilpailukyky sopimukseen liittyneet palkansaajamaksujen korotukset sekä sopimuksen kattavuuteen kytketyt ansiotuloveron kevennykset. Ansiotuloverotukseen tehdyt kevennykset tosin kompensoidaan kunnille nettomääräisenä valtionosuusjärjestelmän kautta, mutta kompensaaation vaikutus ei näy verotuloina vaan valtionosuuksien lisäyksenä. Myös palkansaajamaksujen korotukset vähentävät vastaavalla määrällä verotettavaa tuloa, mutta tästä aiheutuvaa menetystä valtio ei kom-

pensoi kunnille. Työnantajamaksujen alennukset pienentävät kuitenkin vastaavasti kuntien menoja.

Verrattuna vuoteen 2017 kuntien verotulojen ennustetaan kasvavan 3,7 prosenttia vuonna 2018 ja edelleen 3,5 prosenttia vuonna 2019. Kunnallisveron tuotto kasvaa erityisen suotuisasti työllisyyden parantuessa, etenkin kun työllistyneet tulevat myös työvoiman ulkopuolelta.

Myös eläketulojen kasvu takaa kuntien verotulojen voimakkaamman kasvun lähivuosina. Jos työllisten määrä ei vähene, vaikka eläkkeelle siirtyvien määrä kasvaa, kuntien veropohja kohenee vauhdikkaasti. Keskimääräinen eläketulo nousee vuosittain, kun eläkkeelle siirtyvien eläkkeet ovat keskieläkettä korkeammat. Kunnallisveron veropohjasta jo noin neljäsosa on eläketuloja ja kaksi kolmasosaa palkkatuloja. Hyvä työllisyyskehitys ja yhteisöveron tuoton kasvu vahvistavat kuntien tulokehitystä ja saattavat kuntatalouden tasapainoon tänä vuonna menojen nousupaineista huolimatta.

Kuntien ja kuntayhtymien menot kääntyivät hienoiseen laskuun viime vuonna, kun palkat ja muut henkilöstökulut alenivat mm. kilpailukykysovimukseen sisältyvien lomarahaleikkausten ja työnantajamaksujen alennusten vuoksi. Sovitut palkankorotukset ja kertalisät kuitenkin nostavat kuntasektorin menoja tänä ja ensi vuonna. Koska henkilöstökulut muodostavat lähes puolet, noin 47 prosenttia, kuntasektorin menoista, palkkojen nousu vaikuttaa keskeisesti kuntien rahoitusasemaan. Kuntien taloutta rasittavat enenevässä määrin myös väestön vanhenemisesta aiheutuvat hoiva- ja hoitomenot.

SOSIAALITURVARAHASTOJEN TALOUS VAHVISTUU

Sosiaaliturvarahastojen tulot riippuvat täysin työllisyyden ja palkkojen kehityksestä. Vuoden 2017 lopusta alkanut työllisyyden paraneminen ja ansiotason nousu ovat kasvattaneet talouden palkkasummaa selvästi vahvemmin verrattuna koko menneeseen vuosikymmeneen. Vakuutusmaksutulojen nousun arvioidaan ennustejaksolla olevan nopeampaa kuin sosiaaliturvarahastojen maksamien eläkkeiden ja etuusmenojen kasvu samalla aikajaksolla, vaikka työttömyysvakuutusmaksua alennettiin sekä tälle että etenkin ensi vuodelle.

Sosiaaliturvarahastojen menot riippuvat myös työllisyydestä ja lisäksi demografisesta kehityksestä. Menoja kasvattaa eläkeläisten määrän kasvu, keskieläkkeen nousu sekä työeläkkeiden indeksikorotukset. Toisaalta perusturvan indeksijäädytykset, työttömien määrän aleneminen sekä työttömyysturvan aktiivimallin toimeenpano hidastavat sosiaaliturvarahastojen kokonaismenojen kasvua.

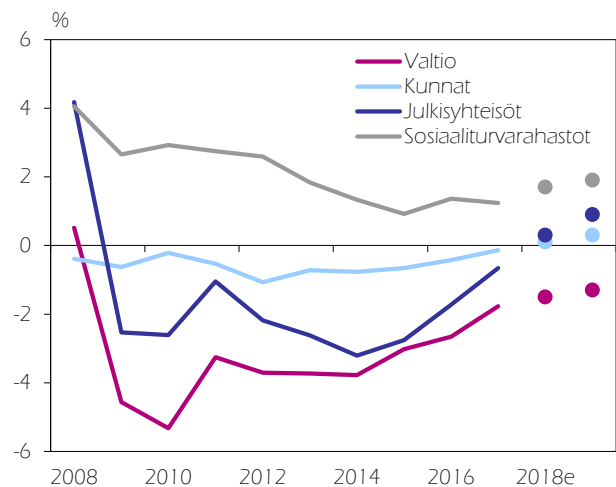
Kumpanakin ennustevuonna sosiaaliturvarahastojen tulojen arvioidaan kasvavan hieman menoja nopeammin ja sektorin ylijäämän ennustetaan nousevan 1,4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

JULKISYHTEISÖJEN VELKA ALLE 60 PROSENTTIA

Julkisyhteisöjen alijäämä oli viime vuonna 0,6 prosenttia ja alitti siten selvästi EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisen viitearvon, kolme prosenttia

suhteessa bruttokansantuotteeseen. Talouden aktiviteetin ja työllisyyden nopea kasvu ovat edelleen kasvattaneet julkisyhteisöjen vero- ja maksutuloja samalla kun menojen kasvua hillitseviä toimia on toteutettu. Alijäämän ennustetaan edelleen supistuvan, ja koko julkisen talouden sulautettu velka (ns. EDP-velka) on painumassa viimeinkin tavoitellun 60 prosentin viiterajan alapuolelle jo tänä vuonna. Viime vuonna velkamäärä oli 61,3 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Vuonna 2019 tämän suhteen ennustetaan alenevan 57,4 prosenttiin. ■

JULKISYHTEISÖJEN RAHOITUSJÄÄMÄ % BKT:STA 2008-2019

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

JULKISEN TALOUDEN KESKEISIÄ LUKUJA

	2017	2018e	2019e
Veroaste (%)	43,3	43,0	42,6
Menoaste (%)	54,0	52,4	51,0
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäätävä (Mrd. €)	-1,5	0,6	2,2
valtio	-4,0	-3,6	-3,1
kunnat	-0,3	0,1	0,7
soturahastot	2,8	4,0	4,5
Julkinen bruttovelka, EDP-velka (Mrd. €)	137,3	137,8	138,5
% bkt:sta	61,3	59,2	57,4
Valtion velka (Mrd. €)	105,8	107,6	109,3
% bkt:sta	47,3	46,3	45,3

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos

KAUPPASOTAA TUSKIN TULEE, MUTTA KAUPAN SÄÄNNÖISTÄ SOPIMINEN SAATTAA VAIKEUTUA ENTISESTÄÄN

Yhdysvaltain presidentti Trump ilmoitti viime keväänä, että maa ottaa käyttöön 25 prosentin suuruisen teräksen ja 10 prosentin suuruisen alumiinin tuontitullin. Euroopan unionin osalta tullit tulivat voimaan kesäkuun alussa. Myöhemmin kesäkuussa (22.6.) EU asetti vastatulleja joukolle yhdysvaltalaisuotteita. Yhdysvallat on kohdistanut tulleja myös teknologisesti kehittyneempiin ja yhdysvaltalaisyritysten teollisoikeuksia loukkaaviksi väitettyihin kiinalaisuotteisiin, ja Kiina on asettanut vastatulleja joukolle amerikkalaisuotteita.

Trumpin tasapainoton käytös ja vapaakauppaa kohtaan tuntema vastenmielisyys ovat herättäneet pelon maailmanlaajuisesta kauppasodasta, johon tullien ja vastatullien vastavuoroinen asetteleminen saattaisi pahimmillaan johtaa. Toisinaan tänä vuonna toteutunut kehitys on jopa rinnastettu 1930-luvun ”suuren laman” aikaisiin tapahtumiin. Vuonna 1930 Yhdysvalloissa astui voimaan uusi tullilaki (ns. Smoot-Hawley -laki), johon muut maat vastasivat vastatullein ja joka johti kohoavien tullimuurien kierteseen. Vuosina 1929–1932 maailmankaupan arvioidaan alentuneen – osin tullimuureista ja osin laman mukanaan tuomasta kysynnän supistumisesta johtuen – noin 30 prosenttia.¹

GLOBAALIA TULLIMUURIEN NOUSUA TUSKIN KOETAAN

On kuitenkin epäuskottavaa, että nyt kohenneet tullimuurit johtaisivat samanlaiseen kierteseen kuin Yhdysvaltojen vuoden 1930 tullilaki. Tämä näkyy myös tullien voimaantumisen jälkeen laadituissa talousennusteissa, jotka ovat vain vähäisessä määrin aiempia ennusteita pessimistisempiä. Esimerkiksi Euroopan komissio arvioi heinäkuun talousennusteessaan EU:n talouskasvun tänä vuonna 0,2 prosenttiyksikköä hitaammaksi kuin kahta kuukautta aiemmin kevään talousennusteessaan. Muutoksen on toisinaan tulkittu kuvastavan komission näkemystä uusien tullien (suorista ja epäsuorista) vaikutuksista Euroopan talouskasvuun.

Uusien tullien vaikutus maailmantalouden kasvuun jäänee Smoot-Hawley -lain mukaisten tullien rinnalla vähäiseksi jo siksi, että Yhdysvaltojen rooli maailmantaloudessa on muuttunut sitten 1930-luvun vähemmän keskeiseksi. Toisin kuin 1930-luvulla, Yhdysvaltojen eristäytyminen saattaa edistää vapaakaupan suosiota muualla. Esimerkiksi Kiina on pyrkinyt aktiivisesti parantamaan kauppasuhteitaan EU:n kanssa tullien astuttua voimaan ja esittänyt EU:lle mm. läheisempää yhteistyötä WTO:n kehittämiseksi. Vaikka EU on tuskin halukas liittoutumaan Kiinan kanssa Yhdysvaltoja vastaan, EU:n ja Kiinan välinen kauppa voi kasvaa tullimuurien seurauksena.

Maailmantalouden aiempaa suurempi avoimuus ja pidentyneet tuotantoketjut saavat tullien kielteiset vaikutukset näkymään nopeammin amerikkalaisissa yrityksissä. Esimerkiksi Ford ja General Motors alensivat heinäkuussa voitto-odotuksiaan ja perustelivat muuttunutta tilannearviotaan kohonneilla alumiinin ja teräksen hinnoilla. Kiina ja EU ovat pyrkineet kohdentamaan vastatullinsa niihin Yhdysvaltojen maakuntiin, joissa Trumpin kannatus on keskimääräistä voimakkaampaa, ja siksi tullit haittaavat esimerkiksi autoteollisuutta ja (Yhdysvaltojen vientituotteeksi harvemmin mielletyn) soijapavun tuotantoa.

Presidentti Trumpin mahdollisuuksia toteuttaa tullipäätöksensä rajoittaa myös republikaanipuolueen sisäinen oppositio. Hänen radikaaleista päämäärästään on toistaiseksi toteutunut vain joulukuussa 2017 hyväksytty verouudistus, joka vastaa republikaanipuolueen Trumpista riippumatta kannattamia tavoitteita. Sitä vastoin Trumpin vaalikampanjassa keskeinen mutta republikaanipuolueen perinteisiin tavoitteisiin kuulumaton Meksikon ja Yhdysvaltojen välinen rajamuuri ei näytä olevan toteutumassa. Myös New York Timesin äskettäin julkistama asiakirja viittaa siihen, että osa Trumpin hallintoonsa nimittämistä henkilöistä yrittäisi aktiivisesti estää Trumpia toteuttamasta niitä impulsseja, joita henkilöstön piirissä pidetään haitallisimpina.

TULLIPÄÄTÖKSET MURENTAVAT KANSAINVÄLISTEN SOPIMUSTEN ARVOA

Presidentti Trumpin linjauksien vahingollisimmat seuraukset eivät kenties olekaan tullimuurien (suoria ja epäsuoria) vaikutuksia kauppaan. Vielä suurempi haitta saattaa aiheutua kansainvälisten instituutioiden toiminnan lamaantumisesta.

Trumpin hallinto perusteli teräs- ja alumiinitulleja ”kansallisella turvallisuudella”, joka on yksi Maailman kauppajärjestön (WTO:n) jäsenten välisissä vapaakauppasopimuksissa mainittu peruste poiketa tavanomaisista vapaan kaupan säännöistä. Yhdysvaltojen tullipäätöksen jälkeen WTO:n on väitetty jopa olevan kuollut: näyttäähän siltä, että jos Yhdysvaltojen uusille tulleille esittämä perustelua aletaan pitää hyväksyttävänä, miltei mitä tahansa kaupan rajoitetta voidaan vastaisuudessa perustella kansallisella turvallisuudella.

Koko WTO:n kattavia kansainvälisiä sopimuksia on toki mahdollista osin korvata yksittäisten maiden tai alueiden (kuten EU:n) neuvottelemilla sopimuksilla. Parhaassa tapauksessa rajoitetummat neuvotellut voivat tuottaa eri maiden olosuhteisiin paremmin soveltuvia ja demokraattisemmin menettelytavoin hyväksytyjä sopimuksia, mutta kahdenkeskiset sopimukset voivat olla myös ongelmallisia silloin kun yritysten tuotantoketjut ovat pitkiä ja ulottuvat eri puolille maailmaa. ■

Ilkka Kiema

¹Madsen, J.B. (2001), *Trade Barriers and the Collapse of World Trade During the Great Depression*, *Southern Economic Journal*, 67, 848–868.

T&K SUOMESSA – SYTTYYKÖ LAMPPU UDELLEEN VAI EI?

T&K-INVESTOINNIT SUOMESSA

Viime kevään tutkimus- ja tuotekehitysinvestointeihin liittyneet positiiviset näkymät ovat Tilastokeskuksen tietojen täsmentyessä muuttuneet merkittävästi.¹ Vielä keväällä Tilastokeskuksen tiedot antoivat viitteitä siitä, että T&K-investoinnit olisivat kääntyneet pitkän alamäen jälkeen yli 4 prosentin kasvuun vuonna 2017. Heinäkuun vuositilinpäätöksen tiedot kuitenkin kertoivat toisenlaisesta kehityksestä. T&K-investoinnit jatkoivatkin supistumistaan runsaat 2 prosenttia.

Tarkempi tarkastelu osoittaa, että vuonna 2017 T&K-investoinnit jatkoivat supistumistaan, koska ne vähenivät sähkölaitteiden valmistuksessa ja elektroniikkateollisuudessa. Huomion arvoista on erityisesti se, että sähkölaitteiden valmistuksen T&K-investoinnit supistuivat yli 100 prosenttia. Tilastokeskuksesta kysytyistä lisätiedoista ilmeni, että tämän voimakkaan supistumisen aiheutti yksi huomattavan suuri ulkomaille luovutettu T&K-investointi, mikä käänsi lopulta koko toimialan T&K-investoinnit negatiivisiksi. Käyttäen viitteellisenä arvona toimialan aiempien vuosien keskimääräisiä T&K-investointeja tämä luovutus on arviolta ollut suuruusluokaltaan 200–300 miljoonaa euroa. Jos tämän ilmeisesti kertaluonteisen erän lisää teollisuuden T&K-investointeihin, vuoden 2017 T&K-investoinnit olisivat kasvaneet maltillisesti, vaikka elektroniikkateollisuus supistuikin edelleen voimakkaasti.

Neljännesvuositietojen mukaan T&K-investoinnit jatkoivat supistumistaan kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla, joskin varovaisesti. Toimialakohtaisia tietoja ei tälle vuodelle vielä ole, mutta oletettavaa on, että supistuminen on tapahtunut edelleen lähinnä elektroniikkateollisuudessa. Tätä näkemystä tukee se, että elektroniikkateollisuuden kohdistuvia irtisanomisia osuu vielä tälle vuodelle, vaikkakin edellisiin vuosiin verrattuna alan työllisyyden supistuminen on oletettavasti aiempaa vähäisempää.

Monella muulla merkittävästi T&K-investointeja tekevällä toimialalla ne ovat olleet viime vuosina jo kasvussa. Näitä aloja ovat esimerkiksi lääketeollisuus, muiden koneiden ja laitteiden valmistus, ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta, informaatio ja viestintä sekä koulutus.

Elokuun lopulla Nokia solmi Euroopan investointipankin kanssa 500 miljoonan euron lainasopimuksen. Lainalla on tarkoitus lisätä 5G-teknologiaan liittyvää tutkimusta ja tuotekehitystä ainakin Puolassa, Ranskassa, Saksassa ja Suomessa. Oletettavasti Suomeen allokoitava summa on elektroniikkateollisuuden T&K-investointien kannalta merkittävä, ja tämän lisäpanostuksen luulisi näkyvän viimeistään vuoden 2019 luvuissa.

Ottaen yllämainitut seikat huomioon näyttäisi siltä, että T&K-investoinnit kääntyvät Suomessa vihdoin nousuun. Palkansaajien tutkimuslaitoksen ennusteen mukaan käänne tapahtuisi jo tänä vuonna, joskin hyvin mal-

tillisena. Elektroniikkateollisuuden osalta käänne tapahtuisi vuonna 2019, ja tämän seurauksena koko talouden T&K-investointien kasvu olisi tuolloin jo voimakkaampaa.

T&K-INTENSITEETTI KESKEISILLÄ TOIMIALOILLA SUOMESSA JA VERROKKIMAISSA

T&K-intensiteetti (T&K-investoinnit suhteessa arvonlisäykseen) kertoo, miten paljon toimialan sisällä panostetaan tutkimukseen ja tuotekehitykseen. T&K-toiminnalla tavoitellaan muun muassa suurempaa tuotavuutta, kilpailukykyisempiä tuotteita, patenttisuojaa, monopolivoimaa ja uusien teknologioiden omaksumista. Moderneissa talouskasvumalleissa T&K-panokset määrittävät teknologian tason ja talouden pitkän aikavälin kasvuvauhdin. Mitä edistysellisempää käytössä oleva teknologia on, sitä enemmän T&K-panoksia tarvitaan. T&K-intensiteetin voikin ajatella ilmentävän teknologista vaatavuutta, joka liittyy tietyn toimialan tuotantoon. Toimialojen väliset maakohtaiset erot kertovat siis siitä, missä maassa tietyn toimialan tuotanto on teknologisesti vaativampaa ja toisaalta siitä, miten paljon kyseisen toimialan tuotannon kehittämiseen panostetaan.

Oheisessa taulukossa on esitetty T&K-intensiteetit valikoituilla päätoimialoilla ja teollisuuden alatoimialoilla seuraavilta mailta: Suomi, Yhdysvallat, Englanti, Tshekki, Tanska, Ruotsi, Norja, Japani, Saksa ja Hollanti. Maajoukko sisältää Suomen kilpailijamaita ja vientimaita. Valintaan on vaikuttanut myös se, miltä mailta tietoja on löytenyt. T&K-intensiteetti on keskiarvo vuosilta 2013–2015.² Taulukon mukaan Suomen T&K-intensiteetti on vertailujoukon suurin (punainen) vain koulutuksessa ja elintarviketeollisuudessa. Pienintä (sininen) arvoa Suomella ei ole millään taulukossa esitetyllä toimialalla. Koko talouden T&K-intensiteetti on suurin Ruotsissa, kun taas Suomen luku on vähän keskiarvoa ylempänä. Ehkä hieman yllättäen Isolla-Britanniassa (UK) on koko talouden osalta pienin arvo. Koko teollisuuden osalta Suomi jää tarkastelussa Ruotsille, Tanskalle, Ranskalle ja Japanille.

Informaatiossa ja viestinnässä Suomen T&K-intensiteetti on vain Norjaa, Japania, Saksaa ja Hollantia suurempi. Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta on Ruotsissa ja Ranskassa huomattavasti muita maita T&K-intensiivisempää. Koulutuksessa Suomi on kärjessä, kun taas Ruotsin, Ranskan ja Yhdysvaltojen osalta luvut ovat selkeästi pienemmät.

Se, että Ruotsissa ja Ranskassa T&K-intensiivisyys on korkea ammatillisessa, tieteellisessä ja teknisessä toiminnassa mutta ei koulutuksessa, saattaa olla seurausta siitä, että tilastojen laadinta eroaa tietyiltä osin maittain, vaikka lähtökohtaisesti OECD:n tiedot olisivatkin vertailukelpoisia. Todettakoon, että Yhdysvalloissa T&K-intensiteetti on huomattavasti muita maita korkeampi toimialalla julkinen hallinto, maanpuolustus ja pakollinen sosiaalivakuutus, jota ei taulukossa ole esitetty.

Elintarviketeollisuudessa Suomen T&K-intensiteetti on vertailujoukon suurin. Paperiteollisuudessa suurin T&K-intensiteetti on Yhdysvalloissa ja toiseksi suurin Ruotsissa.

¹Vrt. PT:n kevään ennuste ja sen yhteydessä julkaistu T&K:ta käsittelevä erillisteksti.

²Tehdasteollisuuden alatoimialojen osalta Ruotsin arvot ovat vuoden 2013 arvoja muiden vuosien arvojen puuttuessa.

Kolmanneksi suurin intensiteetti on Suomessa, jossa tämä on kuitenkin selvästi pienempi kuin kahdessa edellä mainitussa maassa. Siihen nähden, että paperiteollisuus on kooltaan huomattavasti merkittävämpi ala Suomen teollisuudessa kuin Yhdysvaltojen tai Ruotsin teollisuudessa, voi Suomen T&K-intensiteettiä pitää yllättävänkin alhaisena. Paperiteollisuuden arvonlisäyksen osuus koko teollisuuden arvonlisäyksestä oli tarkastellulla ajanjaksolla Suomessa keskimäärin noin 11 prosenttia, kun vastaava luku Yhdysvalloissa oli vähän alle 3 prosenttia ja Ruotsissa 6 prosenttia.

Kemikaalien valmistuksessa Yhdysvaltain T&K-intensiteetti on erittäin korkea muihin maihin verrattuna. Suomen intensiteetti on selvästi pienempi myös Tanskaan, Ruotsiin, Japaniin ja Hollantiin verrattuna. Lääketeollisuudessa Tanska ja Ranska ovat selvästi muita maita edellä. Erikoista on, että OECD:n aineistossa tätä tietoa ei ole saatavilla Yhdysvalloista, Ruotsista, Norjasta eikä Japanista.

Kumi- ja muovituotteiden valmistuksessa sekä rakennusaineiteollisuudessa Suomen T&K-intensiteetti on keskimääräistä korkeampi vain Ranskan ja Tanskan intensiteettien ollessa suuremmat. Metallien jalostuksessa ja metallituotteiden valmistuksessa T&K-intensiteetti on Ruotsissa, Ranskassa ja Norjassa muita verrokkimaita korkeampi, ja Suomen luku on hieman keskiarvon alapuolella.

Suomen elektroniikkateollisuus on toiseksi T&K-intensiivisintä, edellä on vain Ranska. Jos keskiarvon laskee vuosilta 2010-2012, Suomen intensiteetti on elektroniikkateol-

lisuudessa suurin, vaikkakin Ranska arvo on tällöin lähes saman suuruinen. Sähkölaitteiden valmistuksessa Suomessa on keskiarvoa suurempi T&K-intensiteetti mutta tämä on kuitenkin selkeästi alempi kuin Japanissa, Ranskassa ja Hollannissa. Muiden koneiden ja laitteiden valmistuksessa T&K-intensiteetti on Suomessa kolmanneksi suurin, vain Ruotsissa ja Japanissa intensiteetit ovat suuremmat.

Tarkastelluista toimialoista Suomessa on kansainvälisesti korkea T&K-intensiteetti elektroniikkateollisuudessa, elintarviketeollisuudessa sekä muiden koneiden ja laitteiden valmistuksessa. Intensiteetti on korkea myös koulutuksessa, mutta päätoimialoittaista vertailua saattaa sekoittaa eriävät tilastointikäytännöt.

On myös todettava, että tehdasteollisuuden alatoimialojenkin osalta T&K-intensiteetti saattaa antaa harhaanjohtavan kuvan jonkin maan toimialan teknologisesta edistyksestä. Ei esimerkiksi ole selvää, missä määrin Yhdysvaltojen kemikaalien valmistuksessa tehtävä T&K on limittynyt maan elintarviketeollisuuteen, lääketeollisuuteen ja paperiteollisuuteen. Tästä huolimatta tämän vertailun pohjalta näyttäisi siltä, että Suomen talouden toimialojen T&K-intensiteetit eivät (kahta lukuun ottamatta) ole aivan maailman huipputasoa, mutta toisaalta nämä eivät jää tästä tasosta usein kauaskaan. Suomen T&K-intensiteetit näyttävätkin olevan tasaisen korkeahkoja toimialalla kuin toimialalla. ■

Sakari Lähdemäki

TAULUKKO. T&K-INTENSITEETTI MAITTAIN VALIKOIDUILLA PÄÄTOIMIALOILLA JA TEHDASTEOLLISUUDEN ALATOIMIALOILLA

Toimiala	Suomi	Yhdysvallat	Iso-Britannia	Tšekki	Tanska	Ruotsi	Ranska	Norja	Japani	Hollanti	Saksa	Keski-arvo
Koko talous	5,2	5,4	3,7	3,9	5,7	7,3	5,7	3,9	5,5	5,2	4,0	5,0
Teollisuus C	12,7	12,5	6,6	4,1	14,2	17,1	16,1	3,8	15,2	8,9	8,8	10,9
Informaatio ja viestintä J	10,5	15,4	11,2	16,8	13,6	17,5	20,1	6,9	8,7	7,0	9,7	12,5
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta M	10,9	7,2	7,8	9,4	6,6	16,3	17,3	7,8	6,5	8,4	6,5	9,5
Koulutus P	13,7	1,2	8,0	9,3	13,3	3,2	1,1	12,6	9,8	10,3	8,4	8,3
Elintarviketeollisuus ym. 10-12	5,1	3,6	2,2	1,9	4,5	3,0	3,3	2,3	3,2	4,2	-	3,3
Paperiteollisuus 17	3,7	6,7	1,8	1,3	3,5	6,0	-	2,7	2,5	-	-	3,5
Kemikaalien valmistus 20	7,0	41,7	6,9	4,0	19,3	13,7	-	-	25,6	14,1	-	16,6
Lääketeollisuus 21	16,6	-	12,6	6,1	30,2	-	26,2	-	-	17,4	-	18,2
Kumi- ja muovit. valm., rakennusaineiteollisuus 22-23	5,2	4,7	3,1	3,5	6,6	4,4	8,8	2,0	-	4,9	-	4,8
Metallien jalostus ja metallituotteiden valmistus 24-25	3,6	2,3	2,5	1,4	1,7	8,2	6,6	5,8	4,4	4,1	-	4,0
Elektroniikkateollisuus 26	44,7	25,1	12,3	9,8	22,8	40,3	56,2	11,3	-	13,3	-	26,2
Sähkölaitteiden valmistus 27	17,5	9,1	3,4	3,8	9,6	13,3	25,6	3,6	22,3	28,0	-	13,6
Koneiden ja laitteiden valmistus 28	14,4	9,2	8,8	5,4	12,7	14,5	14,3	3,2	16,5	12,0	-	11,1

Lähde: OECD, Palkansaajien tutkimuslaitos

TYÖLLISYYSKEHITYKSEN IKÄPOLARISAATIO

Työmarkkinoilla vallitseva kohtaanto-ongelma on yleinen ilmiö monessa EU maassa, kuten myös Suomessa. Talouden kohentuessa työllisyys on parantunut, mutta ei samassa suhteessa työttömyyden laskun kanssa. Tämä selittyy osin sillä, että työllisyyteen on siirrytty työvoiman ulkopuolelta eikä työttömien riveistä.

Jo viime kevään ennusteessamme nostimme esille sen tärkeän, mutta yllättävän vähälle huomiolle jääneen tilastollisen tosiseikan, että Suomen työmarkkinat ovat selvästi kaksijakoiset. Hallituksen asettama 72 prosentin työllisyysaste saavutettaneen kuluvaan vuoteen aikana, ja myös työttömyysaste on painunut selvästi alle viime kevään odotusten. Työllisyyden kehityksessä on kuitenkin havaittavissa selvää polarisoitumista eri ikäryhmien välillä. Viimeisimpien OECD:n tilastojen mukaan ikäpolarisaatiota havaitaan myös Ruotsissa.

Oheisessa kuviossa on esitetty työllisyysasteen muutos prosenttiyksikkönä vuosien 2010–2018 välisenä aikana eri ikäryhmille ja erikseen miehille ja naisille. Ikäryhmät on jaoteltu nuoriin (15–24-vuotiaat), parhaassa työiässä oleviin työntekijöihin (25–54-, 35–44- ja 45–54 -vuotiaat) ja ikääntyviin henkilöihin (55–64-vuotiaat). Luvut on laskettu Työvoimatutkimuksen ensimmäisen ja toisen vuosineljänneksen tilastoista. Työllisyysasteen kehityksessä on havaittavissa selvä U-muotoinen yhteys iän suhteen. Tämä tarkoittaa sitä, että työllisyysaste on kasvanut toisaalta 15–24-vuotiaiden ja toisaalta yli 54-vuotiaiden keskuudessa. Kasvua on ollut 5–10 prosenttiyksikköä. Samaan aikaan työllisyysasteen muutos on ollut maltillisempaa tai jopa negatiivista 25–54-vuotiaiden parissa. Samankaltainen trendi havaitaan työllisyysasteen suhteellisille muutoksille tai jos lähtötasoksi valitaan jokin muu finanssikriisin jälkeinen vuosi.

Työvoiman ulkopuolelta on siirrytty työllisyyteen. Tämä kehitys on ollut erityisen voimakasta juuri nuor-

ten ja ikääntyvien ryhmissä. Erityisesti nuorten miesten työllisyyslukuja on korjannut myös voimakas työttömyyden vähentyminen. Muissa ikäryhmissä ja naisilla työttömyys on laskenut maltillisemmin.

Myös muita sukupuolieroja on havaittavissa, sillä naiset ovat työllistyneet miehiä epätodennäköisemmin kokoaikatöihin. Viimeisten Työvoimatutkimuksen tilastojen perusteella alityöllistettyjen osuus työllisistä on kasvanut eniten 15–34- ja 55–64 -vuotiaiden naisten ikäryhmissä. Alityöllisiä ovat mm. ei-vapaaehtoisesti osa-aikatyötä tekevät.

Nuorten työllistymisestä ei ole viimeisintä tilastotietoa saatavilla. Mahdollinen selitys on nuorten nopea sijoittuminen työmarkkinoille valmistumisen jälkeen. Huolestuttavan trendistä tekisi se, jos nuoret olisivat siirtyneet työmarkkinoille ilman suoritetta tutkintoa. Toisaalta viimeisimpien, luvuvuotta 2015/2016 koskevan tilaston mukaan opintojen keskeyttäminen on vähentynyt viimeisten vuosien aikana. Miesten opiskeluaikainen työssäkäynti on lisääntynyt hiukan, kun naisilla se on puolestaan vähentynyt.

Ikääntyvien (55–64-vuotiaiden) työllisyysaste on ennätyslukemissa. Vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla se oli yli 65 prosenttia, kun vastaava luku ennen 1990-luvun lamaa oli vaivaiset 42 prosenttia. Ikääntyvien työllistymiseen löytyy monia syitä. Ensiksikin monen ikääntyneen työttömyys päättyy nykyään omatoimiseen työllistymiseen. Lisäksi ikääntyvät työllistyvät usein lyhytkestoisin ja osa-aikaisiin töihin. Myös työkyvyttömyyseläkkeen väheneminen ja eläkeuudistukset (kuten eläkeiän nosto) ovat vaikuttaneet ikääntyvien pidempään pysymiseen työmarkkinoilla. Mm. aktiivimallin ja muiden poliittisten toimenpiteiden vaikutuksia voidaan arvioida analyttisesti vasta myöhemmin.

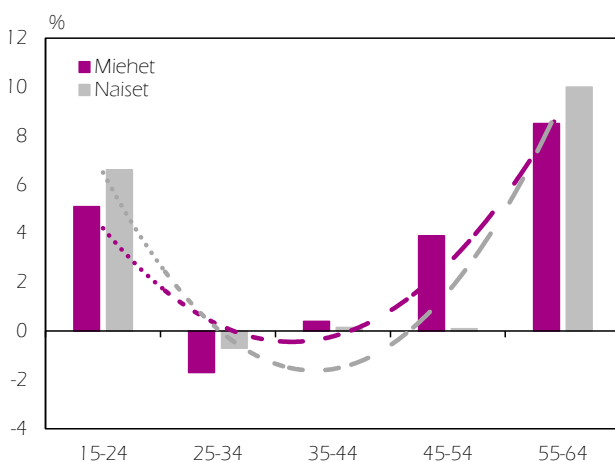
Mielenkiinnon kohteena ovat 25–54-vuotiaat henkilöt. Vaikeasti työllistettävien piikki saavutettiin vuoden 2016 loppupuolella, kun Suomessa raportoitiin noin 210 000 vaikeasti työllistettävää henkilöä. Näistä pitkäaikaistyöttömiä oli liki 130 000. Pitkäaikaistyöttömistä noin puolet olivat olleet aiempina vuosina työelämässä kiinni, joten heidän heikko työllisyystilanteensa on pääosin ollut seurausta heikosta taloustilanteesta.

Pitkäaikaistyöttömien määrä onkin sulanut viimeisimpien Työ- ja elinkeinoministeriön tilastojen perusteella alle 80 000 henkilöön, mutta todennäköisemmin niiden ryhmässä, jotka ennen työttömyyttä olivat vahvasti työelämässä kiinni. Pitkäaikaistyöttömien määrä on sulanut tasaisesti kaikissa ikäryhmissä, mutta marginaalisesti heikoimmin yli 35-vuotiaiden parissa. Kaikkien vaikeasti työllistettävien määrä on vielä noin 150 000 henkilöä, ja sen osuus on laskenut heikoiten 35–44-vuotiaiden ryhmässä.

Miksi ns. parhaassa työiässä olevien rakennetyöttömyys on niin korkealla tasolla? Tähän voi löytyä selitykseksi finanssikriisi, joka iski 10 vuotta sitten eri tavalla eri ikäryhmiin. Toisaalta kyse voi olla ammatitarkenteiden muutoksesta ja siitä, että osaamistarpeet eivät vastaa työttömien ammattitaitoa. Tilastojen valossa onkin tarpeen analysoida työllisyyskehityksen eriytymisen syitä tarkemmin. ■

Terhi Maczulskij

TYÖLLISYYSASTEEN MUUTOS 2010–2018

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos